

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7
Buddhist Leadership of School Administrators under the Office of
Phrapariyattidhamma General Education Department Area 7

พระมหาณัฐพล ปณฺญาปโล (สีมพันธ์), เอกชาตรี สุขเสน
Phramaha Natthapon Paññabalo (Seemeepon), Akchatree Suksen
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University Isan Campus
Author for Correspondence: Email: kaynathapon555@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 และเพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 88 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านมีความชอบธรรม ($\bar{X} = 4.51$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านมีความเสียสละ ($\bar{X} = 4.26$) ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X} = 4.24$) และด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ($\bar{X} = 4.23$) 2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษาต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาที่มีตำแหน่งต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำเชิงพุทธ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Received:20/03/2566, Revised:27/05/2566, Accepted: 29/05/2566

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study the level of Buddhist Leadership of School Administrators under the Office of Phrapariyattidhamma General Education Department Area 7, 2) to compare the Buddhist Leadership of School Administrators under the Office of Phrapariyattidhamma General Education Department Area 7. The data were collected from administrators totaling 88 persons by using the questionnaire and analyzed the data by frequency, percentage, mean, Standard Deviation, t-test and One-way ANOVA.

The findings were as follows; 1) The Buddhist Leadership of School Administrators under the Office of Phrapariyattidhamma General Education Department Area 7 could be discussed results classified by different level that the overall was at high level mean ($\bar{x}$ = 4.31). While considering in each aspect, it was found that the highest mean level was Moral Leadership ($\bar{x}$ = 4.51), Selfless Leadership ($\bar{x}$ = 4.26), Relative Leadership ($\bar{x}$ = 4.24) and Proficient Leadership ($\bar{x}$ = 4.23) respectively 2) The comparison of the Buddhist Leadership of School Administrators under the Office of Phrapariyattidhamma General Education Department Area 7 classified by position, work experience and degree found that the school administrators were in the different work experience and degree were statistically significantly different at 0.05. However, the school administrators were in the different position was not statistically significantly different.

Keywords: Leadership; Buddhist Leadership; School Administrator

1. บทนำ

ปัจจุบันนี้ ความเปลี่ยนแปลงของโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้แต่ละประเทศไม่สามารถปิดตัวอยู่โดยลำพัง ต้องร่วมมือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การดำรงชีวิตของคนในแต่ละประเทศ มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันมากขึ้น มีความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น มีความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น ในขณะเดียวกันสังคมโลก ปัจจุบันนี้ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาทำหน้าที่แทนแรงงานคน ทำให้มนุษย์ต้องเร่งพัฒนาทักษะต่าง ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายในประเทศไทยต้องให้ความร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันต่าง ๆ ที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศเพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพมากพอในการต่อสู้บนเวทีโลก ซึ่งจะมีการนำยุทธศาสตร์ชาติมาเป็นกรอบในการพัฒนา (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2555) โดยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พุทธศักราช 2562-2580 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 “ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน” เป็นยุทธศาสตร์ที่พัฒนาคนให้มีความพร้อมทั้งทางกายใจ สติปัญญา มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล มีคุณธรรมจริยธรรม โดยมีแนวทางใน

การพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งยกระดับคุณภาพทางการศึกษา ปลุกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งผู้ที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหารโดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน มีการบริหารคล้ายกับ โรงเรียนสายสามัญทั่วไป แต่การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมจะเน้นการจัดการศึกษาด้าน พระพุทธศาสนากับสมณเพศ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีคุณลักษณะผู้บริหารแบบมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถสูง เพราะเชื่อว่าโรงเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ แต่ เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ต้องพบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ผู้บริหารจำนวนมากมีข้อบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำทางด้านการบริหารงาน ขาดคุณธรรม จริยธรรมมาใช้ในการบริหาร (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

ภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้ดำเนินการที่จะบริหารองค์การต่าง ๆ เพราะผู้นำต้องอาศัยภาวะ ผู้นำเป็นปัจจัยขับเคลื่อนในการพัฒนาองค์การนั้น ๆ และในขณะเดียวกันผู้นำควรเป็นผู้ที่มีหลักธรรมในการ บริหารชุมชนหรือองค์การให้มีความสุข ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง และเป็นผู้ที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ได้ คุณลักษณะของบุคคลที่มีภาวะผู้นำจะต้องมี คือ คุณลักษณะภายนอก คุณลักษณะภายใน และมีความ แตกต่างจากบุคคลอื่น มีความสามารถทำให้ผู้อื่นคล้อยตาม เคารพเชื่อฟังและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการ ปฏิบัติงานมีรูปแบบ โดยใช้วิธีการบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าหลักธรรมที่ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบเป็นหลักปฏิบัติที่สามารถนำมาใช้พัฒนาภาวะผู้นำได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้บริหารควรรู้จักภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา และควรประยุกต์ใช้หลักธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง หรือผู้นำที่ปรากฏในพระไตรปิฎก รวมทั้ง ควรมีความอดทนอดกลั้น มีจิตใจหนักแน่นมั่นคง เป็นผู้นำที่เน้น คุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ความซื่อสัตย์ มีความละเอียดใจตนเอง โดยไม่ทำความชั่วและเกรงกลัวผลของ ความชั่ว ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ปวงชนหรือหมู่คณะ เป็นผู้เสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม (สุธานะส เพชรโปร และบรรจบ บรรณรุจิ, 2559 : 60-72) จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำที่ จะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเอง เพราะว่าการฝึกก็คือการศึกษา ศึกษาก็คือพัฒนา พัฒนาชีวิตด้วยการศึกษา โดยคน ต้องฝึกตนให้ดียิ่งขึ้น เอาดีได้ด้วยการฝึก ในเมื่อธรรมชาติของมนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึก จะดีจะเลิศจะประเสริฐ ได้ด้วยการฝึก ก็แสดงว่าการศึกษาคือเรื่องที่สุดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ที่จะต้องงอกงามไปด้วย การศึกษา จึงย้ำให้ชัดอีกทีว่า มนุษย์ คือสัตว์ที่ต้องศึกษา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564)

สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ตั้งอยู่ที่วัดศรีนวล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โดยมีความรับผิดชอบครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัด เลย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดขอนแก่น ปัจจุบันมีโรงเรียนทั้งสิ้น 44 โรง และมีห้องเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น 135 ห้อง และห้องเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 91 ห้อง รวมทั้งสิ้น 226 ห้อง (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565) และจากสภาพทั่วไปของสถานศึกษาใน

สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จากการประเมินศักยภาพภายในของ การศึกษาพระปริยัติธรรม และสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า จุดอ่อน (Weakness) ของการศึกษาแผนกสามัญศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังมีทักษะ และความรู้ที่ไม่เพียงพอต่อการบริหารสถานศึกษา และยังขาดการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีประเด็นที่ควร ได้รับการพัฒนาอยู่อีกมาก เช่น ด้านความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา ด้านการนิเทศติดตามและ ประเมินผล ด้านการสร้างศาสนทายาท และการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงขาดภาวะผู้นำเชิง พุทธที่สมควรแก่การบริหารหรือทางวิชาการ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขต การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 เพื่อทราบถึงระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหาร สถานศึกษา และเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้ง นี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 88 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง ประสบการณ์ การทำงาน และระดับการศึกษา มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำ เชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านมีความเสียสละ 3) ด้านมี ความเชี่ยวชาญเฉพาะ 4) ด้านมีความชอบธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข สำนวนภาษา ตลอดจนเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ของการวัดตามนियามศัพท์เฉพาะ เลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนियามศัพท์เฉพาะตั้งแต่ 0.60-1.00 มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม ตามหลักวิธีของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli & Hambleton, 1997) พบว่า ข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ทุกข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ซึ่งกำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.80 ขึ้นไป ตามหลักวิธีของ ครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.806 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว แล้วนำไปแปลผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		ความถี่	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการ	44	50.00
	รองผู้อำนวยการ	44	50.00
2. ประสบการณ์การทำงาน	มากกว่า 10 ปี	52	59.10
	ตั้งแต่ 5-10 ปี	22	25.00
	น้อยกว่า 5 ปี	14	15.90
3. ระดับการศึกษา	ปริญญาโท	43	48.90
	ปริญญาตรี	36	40.90
	ปริญญาเอก	9	10.20

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ มีตำแหน่งเป็น ผู้อำนวยการ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และรองผู้อำนวยการ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 10 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 59.10 และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 48.90

**ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขต
การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยรวม**

ภาวะผู้นำเชิงพุทธ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านมีความชอบธรรม	4.51	0.17	มากที่สุด
2. ด้านมีความเสียสละ	4.26	0.29	มาก
3. ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.24	0.34	มาก
4. ด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ	4.23	0.34	มาก
ภาวะผู้นำเชิงพุทธ	4.31	0.21	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีความชอบธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านมีความเสียสละ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23

**ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขต
การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตามตำแหน่ง**

ภาวะผู้นำเชิงพุทธ	ผู้อำนวยการ		รองผู้อำนวยการ		t	Sig.
	($\bar{x}$)	(S. D.)	($\bar{x}$)	(S. D.)		
ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.30	0.34	4.19	0.33	0.190	0.664
ด้านมีความเสียสละ	4.29	0.28	4.24	0.30	0.397	0.530
ด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ	4.21	0.36	4.25	0.32	0.606	0.439
ด้านมีความชอบธรรม	4.52	0.18	4.50	0.15	0.384	0.537
ภาวะผู้นำเชิงพุทธ	4.33	0.23	4.29	0.29	0.464	0.498

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงพุทธไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 4 ด้าน

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7
จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำเชิงพุทธ	SV	SS	df	MS	F	Sig.
ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	.949	2	.475	4.419*	.015
	ภายในกลุ่ม	9.130	85	.107		
	รวม	10.080	87			
ด้านมีความเสียสละ	ระหว่างกลุ่ม	.638	2	.319	3.991*	.022
	ภายในกลุ่ม	6.793	85	.080		
	รวม	7.431	87			
ด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ	ระหว่างกลุ่ม	1.421	2	.710	6.853*	.002
	ภายในกลุ่ม	8.810	85	.104		
	รวม	10.231	87			
ด้านมีความชอบธรรม	ระหว่างกลุ่ม	.065	2	.032	1.113	.333
	ภายในกลุ่ม	2.473	85	.029		
	รวม	2.538	87			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	.637	2	.318	7.932**	.001
	ภายในกลุ่ม	3.411	85	.040		
	รวม	4.048	87			

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

จากตารางที่ 5.4 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) โดยรวม พบว่า ค่า Sig = .001 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้านมีความเสียสละ และด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7
จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงพุทธ	SV	SS	df	MS	F	Sig.
ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2.091	2	1.045	11.124*	.000
	ภายในกลุ่ม	7.989	85	.094		
	รวม	10.080	87			
ด้านมีความเสียสละ	ระหว่างกลุ่ม	.724	2	.362	4.589*	.013
	ภายในกลุ่ม	6.707	85	.079		
	รวม	7.431	87			
ด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ	ระหว่างกลุ่ม	1.302	2	.651	6.196*	.003
	ภายในกลุ่ม	8.929	85	.105		
	รวม	10.231	87			
ด้านมีความชอบธรรม	ระหว่างกลุ่ม	.204	2	.102	3.725*	.028
	ภายในกลุ่ม	2.333	85	.027		
	รวม	2.538	87			
ภาวะผู้นำเชิงพุทธ	ระหว่างกลุ่ม	.935	2	.468	12.771**	.000
	ภายในกลุ่ม	3.112	85	.037		
	รวม	4.048	87			

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

จากตารางที่ 5.6 แสดงค่าเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) โดยรวม พบว่า ค่า Sig= .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้านมีความเสียสละ ด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และด้านมีความชอบธรรม

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) กล่าวคือ คุณสมบัติของผู้นำที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติและบริหารงาน และชักจูงผลักดันผู้ปฏิบัติตามให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้ สร้างความพอใจในหมู่สมาชิก และเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม โดยอาศัยหลักธรรมเป็นแนวปฏิบัติร่วมกับการตัดสินใจในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระเทพปริยัติเมธี (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธ คือ ผู้ที่มีความรอบรู้รอบคอบและต้องประกอบด้วยการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถความรับผิดชอบในการทำงานและมีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มองผู้ใต้บังคับบัญชาในแง่ดี มีความยุติธรรม มีความเสียสละ ไม่มีทิฐิฐิมานะ ปราศจากอคติ ซึ่งคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องมียุติในตัวของผู้ที่จะทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน ด้วยการบริหารตน การบริหารคน การบริหารงานในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวภาพัฒน์ อนัญสฤติพัฒน์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระทองเลี่ยม ธิรคุโณ (แฝงจันดา) (2564) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

5.2 ด้านมีความชอบธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) กล่าวคือ ผู้บริหารที่มีความซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมและกฎหมาย ประพฤติตนได้ถูกต้องตามจารีตประเพณี เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือจนได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากผู้ร่วมงาน มีหลักธรรม คือมีสัจจะ มีความเที่ยงธรรม มีอุเบกขา และมีความสุจริต ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Weber (1978) ว่า ความชอบธรรมเป็นผลมาจากการยินยอมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมและกฎหมายที่เป็นทางการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ บุญธัญกิจ (2563) ได้ศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารและครู ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำด้านความยุติธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$)

5.3 ด้านมีความเสียสละ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) กล่าวคือ ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน โดยการสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ เวลา หรือความสุขส่วนตัว มีการเผื่อแผ่แบ่งปันด้วยใจที่ประกอบด้วยความเมตตา มีความปรารถนาดีมีน้ำใจต่อผู้อื่น ไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีการเผื่อแผ่เกื้อกูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อเป็นการลดอันตรายของตนเอง มีหลักธรรมคือ

มีการให้ทาน มีการเสียสละ มีจาคะ และมีกำลังแห่งการสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาพิทักษ์ จิตตโสภโณ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักความเสียสละของ พระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ความเสียสละ คือ การแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือ การเผื่อแผ่เกื้อกูลด้วยจิตใจเมตตากรุณา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และเพื่อการลดอัตตาตัวตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพวรรณ แก้วมัน (2562) ได้ศึกษาวิจัยคุณธรรมผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและพนักงานครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมผู้บริหารสถานศึกษาด้านความเสียสละอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$)

5.4 ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) กล่าวคือ ผู้บริหารมีการใช้ศาสตร์และศิลป์สร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีการติดต่อสื่อสารโดยมุ่งให้เกิดความร่วมมือกัน ติดต่อกันเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานเพื่อสัมฤทธิ์ผลที่ดี มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ร่วมงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร มีหลักธรรมในการปฏิบัติงานคือความมีเมตตา มีความไม่โกรธ รู้จักพูดให้ได้ผล และจิตตะ คือการเอาใจใส่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Gellerman (1996) ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งถ้าหากว่ามีความสัมพันธ์อันดีจะก่อให้เกิดความชอบพอและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและกัน จะยังส่งผลให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในการทำงาน แต่ถ้าขาดสัมพันธภาพที่ดี ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่เข้าใจกันและส่งผลให้งานส่วนรวมขององค์กรล้มเหลวได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุตวุฒิจิณ (ปรีชา ญาณวทณ) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$)

5.5 ด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) กล่าวคือ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถอย่างโดดเด่นในด้านที่ตนเองได้ศึกษามา มีทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีความรู้และเทคนิคในงานที่ทำจนได้รับการยอมรับจากผู้ร่วมงาน มีความโดดเด่นด้านสติปัญญาและมีวิจรรย์ญาณที่ดีในการปฏิบัติงาน มีหลักธรรม คือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ มีกำลังปัญญา มีวิมังสา ความหมั่นตรึงตรอง และแถลงเรื่องลึกซึ้งได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ David Epstein (2564) ว่า ความเชี่ยวชาญเฉพาะสามารถเป็นแรงผลักดันให้ไปถึงเส้นชัย หรือการรู้กว้าง และรู้อย่างหลากหลาย จะทำให้เราประสบความสำเร็จ การตั้งมั่นในทักษะเฉพาะคือหัวใจหลักของการประสบความสำเร็จยิ่งในยุคที่ทุกคนต่างมองหาความเป็นเลิศเฉพาะทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูร ธรรมโชโต (แสงอินทร์) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$)

5.6 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงพุทธไม่แตกต่างกัน

อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการอบรม ศึกษา ดูงาน มีการประชุมประจำเดือน และพัฒนาตนเองอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดความรู้ มีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนสันต์ แสงจันดา (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา อำเภอมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ได้แก่ ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.7 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่มีประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่าประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารที่เพิ่งเข้ามาปฏิบัติงานกับที่ปฏิบัติงานมานานแล้ว มีความคิดเห็นและการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุชิน วชิรญาณ (เซยผลบุญ) (2564) ได้ศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักธรรมเชิงพุทธของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.8 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาเอก มีภาวะผู้นำเชิงพุทธในแต่ละด้านมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า อาจเนื่องมาจากผู้บริหารที่มีการศึกษาที่สูงกว่า มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มากกว่า และมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิวัฒน์ ทรหาญ (2561) ได้ศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษากลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาม่วงสว่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผู้ศึกษาขอเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

6.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธ ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านมีความเสียสละ 3) ด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และ 4) ด้านมีความชอบธรรม ตลอด

ทั้งด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานมาบูรณาการ เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษา เกิดสภาพคล่อง ประสบความสำเร็จ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

6.1.2 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ควรมีการสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิบัติตามกรอบทักษะภาวะผู้นำเชิงพุทธ เพื่อให้สถานศึกษาได้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถทั้งด้านความรู้และประสบการณ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต หรือหน่วยงานอื่น ๆ

6.2.2. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางที่จะพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตหรือหน่วยงานอื่น ๆ

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

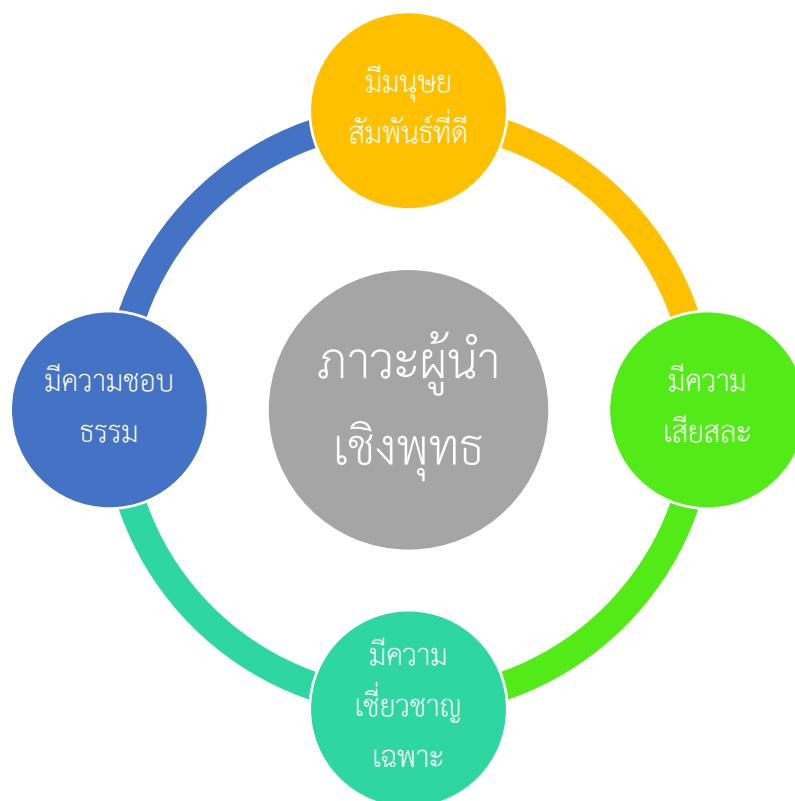
ภาวะผู้นำเชิงพุทธ คือ คุณสมบัติของผู้นำที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติและบริหารงาน และชักจูงผลักดันผู้ปฏิบัติตามให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้ สร้างความพอใจในหมู่สมาชิก และเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม โดยอาศัยหลักธรรมเป็นแนวปฏิบัติร่วมกับการตัดสินใจในการบริหารงาน ประกอบด้วยด้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้านมีความเสียสละ ด้านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และด้านมีความชอบธรรม ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากทัศนะของนักปราชญ์ นักการศึกษา และนักวิชาการ จำนวน 10 ท่าน จำแนกประเด็นที่แสดงถึงหลักธรรมที่มีความสอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธ จัดหมวดหมู่เป็นหมวดหมู่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความหมายเหมือนกันและคล้ายคลึงกันที่สุดและเลือกเฉพาะหมวดหมู่ที่มีความถี่สูงสุดได้ 4 หมวดด้วยกัน เรียงตามความถี่สูงสุด ดังนี้

หมวดที่ 1 ได้แก่ เมตตา ความไม่โกรธ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักพูดให้ได้ผล และจิตตะ คือการเอาใจใส่ ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธชื่อว่า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

หมวดที่ 2 ได้แก่ ทาน การเสียสละ จาคะ และกำลังการสงเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธชื่อว่า มีความเสียสละ

หมวดที่ 3 ได้แก่ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ด้านกำลังปัญญา วิมังสา และการแถลงเรื่องลึกล้ำได้ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธชื่อว่า มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ

หมวดที่ 4 ได้แก่ สัจจะ ความเที่ยงธรรม อุเบกขา และกำลังแห่งสุจริต ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธชื่อว่า มีความชอบธรรม สรุปได้ดังภาพ

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารศึกษา

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). **ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ
- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). **แผนกสามัญศึกษา**. สืบค้นจาก <https://deb.onab.go.th/th/page/item/index/id/13#> ,สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2565
- ชวภาพัฒน์ อนัญสฤติพัฒน์. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นพวรรณ แก้วมั้น. (2562). **คุณธรรมผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและพนักงานครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลจังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นิวัฒน์ ทรหาญ. (2561). **ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษา กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาม่วงสว่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3**.

สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1.** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระครูสุตวุฒิคุณ (ปรีชา ญาณวฑฺฒโน). (2560). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทองเลี่ยม ธิรคุโณ (แฝงจันดา). (2564). **ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติเมธี (สฤณี สิริโร). (2553). **ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย.** (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิทักษ์ จิตโตโสภโณ. (2563). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักความเสียสละของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท.** วารสารพุทธมคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม – ธันวาคม, 2563 หน้า 8 – 15.
- พระมหาวิฑูร ธมมโชโต (แสงอินทร์). (2561). **กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.** ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุชิน วชิรลาโณ (เชยผลบุญ). (2564). **การประยุกต์ใช้หลักธรรมเชิงพุทธของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์.** หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์.
- ภาณุวัฒน์ บุญธัญกิจ. (2563). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารและครู.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการศึกษา, วิทยาลัยครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วัฒน์ต์ แสงจันดา. (2563). **ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.** สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2564). **พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย).** (พิมพ์ครั้งที่ 55). กรุงเทพฯ: บริษัท ทำทรายกนก (2000) จำกัด.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). **นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ: กรณีตัวอย่างโรงเรียนไผ่กิ่งวิทยาคม**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2555). **แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุธานศ เพชรโปร และบรรจบ บรรณรุจิ. (2559). **ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา**. วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม, 2559 หน้า 60 – 72.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Test (5th ed.)**. New York: Harper Collins.
- David Epstein. (2564). **Range วิชารู้รอบ**. กรุงเทพฯ: ซอลท์ พับลิชชิ่ง. สืบค้นจาก <https://www.aksorn.com/expertise>, สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2565
- Gellerman Saul W. (1996). **The Management of Human Relations**. New York, Holt. Rubegart and Winston.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1997). **On the use of content specialists in the Assessment of criterion-referenced test item validity**. Dutch Journal of Educational Research. 2, Pages: 49-60.
- Weber. M. (1978). **Economy and Society**. Berkeley: University of California Press.